

***Godīgas spēles principu
ievērošana šahā
mūsdienās: Treneru loma***

ILZE ĶEMPELE

14.12.2022.

Sportista tiesības, pienākumi un atbildība

**SPORTA LIKUMA 18. pants LATVIJĀ nosaka sportista
TIESĪBAS un PIENĀKUMUS:**

Piedaloties **sacensībās ievērot:**

- 1) **starptautisko (šahā – FIDE) un Latvijas sporta federāciju noteikumus;**
- 2) **sporta ētikas un godīgas spēles noteikumus;**
- 3) **antidopinga konvencijas noteikumus un normatīvos aktus;**

Sportists ir **ATBILDĪGS** par savu **veselības stāvokli, veselības un dzīvības apdrošināšanu.**

Par nepilgadīgo sportistu veselības aprūpi atbild vecāki un sporta speciālisti.

Sporta darbinieks ievēro starptautisko un Latvijā atzīto sporta federāciju noteikumus, sporta ētikas un godīgas spēles principus.

FIDE Šaha noteikumi (spēkā no 01.01.2018.)

FIDE LAWS OF CHESS TAKING EFFECT FROM 1 JANUARY 2018 – STARPTAUTISKĀS ŠAHA FEDERĀCIJAS (FIDE) ŠAHA NOTEIKUMI

12.punkts. Spēlētāju uzvedība

- spēlētāji **nedrīkst pieļaut nekādas darbības, kuras rada kaitējumu šaha spēles reputācijai.**
- spēlētājiem nav atļauts atstāt turnīra telpas bez tiesneša atļaujas. Turnīra telpas tiek noteiktas kā spēļu laukums, tualetes telpas, atpūtas zona, vietas smēķēšanai, kā arī visas citas tiesneša norādītās vietas. Spēlētājs, kuram gājiena kārta, nevar atstāt spēļu laukumu bez tiesneša atļaujas.
- **partijas laikā spēlētājiem aizliegts izmantot jebkādas piezīmes, informācijas avotus, padomus vai analizēt uz cita galdiņa.**
- bez tiesneša atļaujas spēlētājiem **turnīra telpās aizliegts būt neizslēgtiem mobilajiem telefoniem un citiem sakaru līdzekļiem.** Ja šādas ierīces rada skaņu, spēlētājam tiek piešķirts zaudējums. Ja pie tā pretinieks nevar uzvarēt ar jebkuru iespējamu gājienu sēriju, viņam tiek piešķirts neizšķirts.

FIDE tiesiskais regulējums un normatīvie akti

FIDE LAWS OF CHESS TAKING EFFECT FROM 1 JANUARY 2018 – STARPTAUTISKĀS ŠAHA FEDERĀCIJAS (FIDE) ŠAHA NOTEIKUMI

FIDE FAIR PLAY COMMISSION (FPL) līdz 2019. ANTI-CHEATING COMMISSION - FIDE Godīgas spēles komisija.

FIDE ANTI-CHEATING PROTECTION MEASURES 2018 -- FIDE pretrāpšanas aizsardzības pasākumi.

FIDE ANTI-CHEATING REGULATIONS 2018. FINAL DRAFT 21.04.2022– FIDE krāpšanas novēršanas noteikumi

FIDE ONLINE CHESS REGULATIONS 04.01.2021. – tiešsaistes šaha sacensību noteikumi

FIDE ETHICS CODE 23.12.2021. – FIDE Ētikas kodekss

FIDE FAIR PLAY RULES FOR ONLINE COMPETITIONS WITH SUPERVISION 04.08.2022. – godīgas spēles noteikumi tiešsaistes sacensībām

FIDE cīņa pret negodīgu spēli

1. Tiek sakārtoti normatīvie dokumenti

- Ir vienkopus definētas galvenās prasības, lai varētu notikt godīga spēle tiešsaistes jeb online sacensībās,

2. Definēti termini, kas saistīti ar godīgas spēles principu ievērošanu, piemēram, kas tad īsti ir krāpšanās šaha sacensībās.

- Apzināta, tīša elektronisko ierīču vai citu informācijas avotu un palīdzības izmantošana spēles laikā;
- Spēlēt ar citas personas identitāti;
- Manipulācijas ar šaha sacensībām, jebkāda darbība, kas vērsta uz sacensību gaitas vai rezultātu neparedzamības pārkāpšanu;

3. Atbildība novērst negodīgu spēli šahā tiek pārliekta uz ikvienu spēlētāju, treneri, tiesnesi, oficiālo personu.

“Patiesībā nav jautājums par uzticēšanos,” tā 01.11.2022. saka **Pols Tarmans, filozofs un sporta ētikas speciālists** no Vīnes Pedagoģiskās universitātes. **“Stingrākas sankcijas un kontrole nozīmē, ka šahs tuvojas citiem sporta veidiem. Bez kontroles spēlētāji pieņems, ka citi krāpjas, un sāks paši krāpties.”**

FIDE nākotnes plāni kā veicināt godīgu spēli

FIDE Godīgas spēles komisija gatavo divus svarīgus soļus, lai cīnītos pret krāpšanos, uzskata tās sekretārs Jurijs Garets. *ChessTech portāls* 01.11.2022. rakstā “*Trust was yesterday: FIDE Fair Play Commission is preparing to train anti-cheating officials and to implement a screening system for ongoing games*”

"Šobrīd pasaulē ir mazāk nekā desmit cilvēku, kuri ir tiešām augstākās pakāpes profesionāli cīņā pret krāpšanos. J.Garets paredz, ka metāla skeneri un citas sarežģītākas ierīces kļūs par standartu starptautiskos turnīros.

1. Tiek veidota **godīgas spēles palīgu tiešsaistes apmācība**. Ideja ir tāda, ka viņi sadarbosies attālināti ar godīgas spēles amatpersonām, kas cīnās pret krāpšanos šahā, un arī iegūs pieredzi šajā jomā.
2. Otrais pasākums ir **skrīninga sistēmas uzstādīšana, lai uzraudzītu notiekošās spēles, lai konstatētu aizdomīgu pārklāšanos ar datora gājieniem**. Ja spēlētājs izdara daudz vairāk datora gājienus, nekā varētu sagaidīt no viņa reitinga, godīgas spēles personāls tiek brīdināts, lai novērotu un, iespējams, kontrolētu aizdomās turēto.

Pamatprincipi sporta jomā un sporta ētika

PAMATPRINCIPI, definēti Sporta likuma 3.pantā

- **vienlīdzības princips** - ikvienam ir tiesības nodarboties ar sportu;
- **godīgas spēles princips** – par olimpisko ideālu un ētikas principu ievērošanu, cīņa pret negodīgumu un dopinga lietošanu sportā, pret fizisku un morālu rupjību;
- **drošības princips** - droša vide, kvalificēti sporta darbinieki;
- **labas pārvaldības princips** – demokrātiskas pārvaldes struktūras, skaidri mērķi, taisnīgas procedūras, atklātība

Sporta ētika ir sporta filozofijas apakšnozare, mācība par

- darbības principiem,
- uzvedības normām,
- ideāliem un ētiskām vērtībām,

Ētikas normas var būt

- nerakstītās (sabiedrībā pieņemtās pieklājības normas)
- rakstītās (tās tiek iekļautas konkrētās profesijas vai institūcijas ētikas kodeksā).

Sporta ētikas kodekss

SPORTA ĒTIKAS KODEKSS ir ētikas principu, morāles normu un vērtību kopums, pēc kura savā profesionālajā darbā vadās sportisti, sporta darbinieki un izglītības un sporta darba speciālisti.

Tradicionālie **sporta ētikas pamatprincipi**, kas ir iekļauti Sporta ētikas kodeksā:

- godīga spēle;
- sportisks gars;
- laba griba;
- sportista cienīga izturēšanās un brīvprātīga iesaistīšanās.

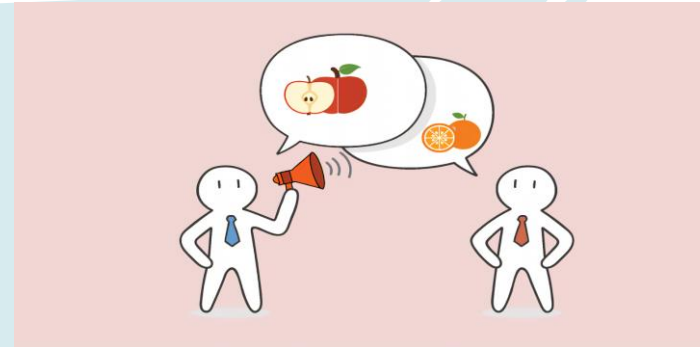
GODĪGA SPĒLE

- ir kas ***vairāk nekā spēle noteikumu robežās***;
- tā nav tikai pareizās darbības, tā ir emocijas, izpratne un ***drosme pieņemt pareizos lēmumus***;
- tā nav tikai rīcība, tas ir ***domāšanas veids*** un ***dzīvesveids***;
- godīga spēle – ***ceļš uz uzvaru!***

Trenera loma - Efektīva komunikācija

Jēdzienu **Godīgums Taisnīgums Vienlīdzība**
Izpratnes veicināšana spēļu veidā
(skat. Mācību materiālus
"Sporta vērtības katrā klasē"
<https://www.antidopings.gov.lv>)

Treneris, kas **palīdz** audzēkņiem **izprast godīguma un taisnīguma jēdzienus**, **apgūt prasmi mācīties**, **ieraudzīt** ierobežojošās **pārlicības**, piemēram, bailes no iespējamām kļūdām, kuras audzēkņiem **traucē sasniegt rezultātus**, uz kuriem viņi ir spējīgi, jo nenotiek sava potenciāla apzināšanās. Treneris, kas **sniedz atgriezenisko saiti**.

JĀBŪT SKAIDRAI KOMUNIKĀCIJAI, IZSKAIDROJOT UN PĀRRUNĀJOT

- mācību procesa gaitu un organizatoriskos jautājumus;
- konfidencialitāti, ētikas jautājumus, noteikumus, to galveno jēgu un nozīmi;
- **cik svarīgi ir ievērot godīgas spēles principus.**
- atrunāt "sarkanās līnijas"- kas un kad ir STOP katram no mums

Trenera loma - droša vide un atbildība

Efektīva komunikācija atvieglo **drošas, uzticības pilnas mācību vides veidošanos**. Audzēkņi vidē, kur viņi jūt, ka **treneris uzticās viņiem un tic viņu izaugsmei**, spēj attīstīt savu mācību potenciālu daudz ātrāk un efektīvāk.

Kad audzēkņi jūtas iesaistīti un piederīgi šim mācību procesam, notiek **atbildības** par mācību procesu **delegēšana pašam izglītojamajam**. Notiek **audzēkņa atbildības uzņemšanās par savu mācību procesu** kopumā. Arī atbildības uzņemšanās **par neatļautu darbību**, negodīgu spēli, piemēram, palīgmateriālu izmantošanu šaha sacensībās, **par tā izraisītajām sekām**, kas var būtiski ietekmēt jaunā šahista turpmāko šaha karjeru.

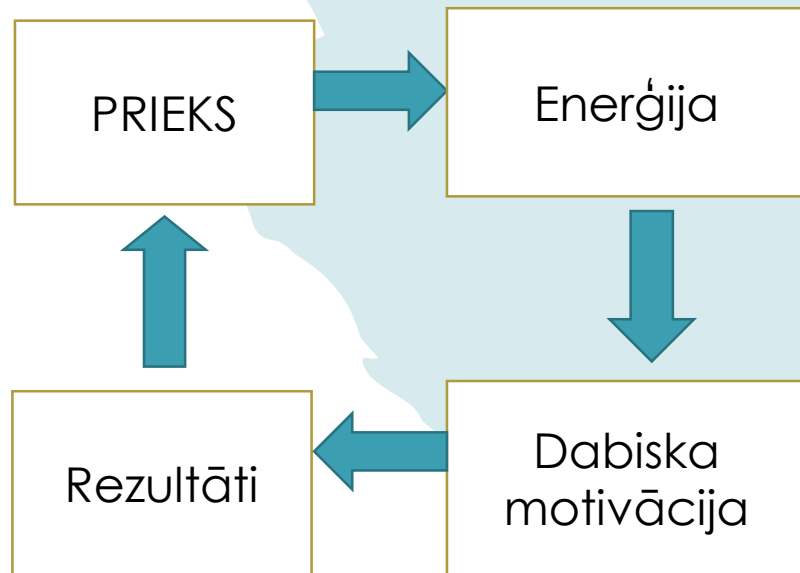
DROŠA VIDE - DARBĪBA – REZULTĀTS - ATBILDĪBA

Treneris – **personība, kas vēlas un spēj iemācīt**, kam **patīk** šis darbs.

Audzēkņi - **mācās un spēlē ar prieku**, uzticības pilnā, **drošā vidē**

Darīt un Spēlēt ar prieku – rezultāti būs!

Secinājumi

Noteikumi attiecībā uz godīgas spēles principu ievērošanu šaha sacensībās

- konkrēti
- skaidri definēti
- pieejami
- saprotami

Noteikumi **tiek izskaidroti drošā, uzticamā vidē**, saņemot no otras iesaistītās puses **atgriezenisko saiti** par to, kā ir saprasts godīgas spēles princips.

Kas ir **godīgums** katra **cilvēka** vērtību izpratnē?

Izmantotā literatūra

[sporta likums \(likumi.lv\)](#)

[FIDE šaha noteikumi \(sahafederacija.lv\)](#)

[sporta etikas kodekss.pptx \(live.com\)](#)

[trenera filozofija un tika sporta spu katedras docents \(slidetodoc.com\)](#)

[supervīzijas konference “supervīzijas fenomens karjerā, biznesā, darbā, dzīvē.” | riseba.lv](#)

<https://www.antidopings.gov.lv/lv/media/953/download?attachment>

[anti-cheating protection measures in chess: current state of play | springerlink](#)

[anti-cheating protection measures 2020 \(fide.com\)](#)

[anti-cheating regulations \(fide.com\)](#)

[annex_6.4_fide_online_chess_regulations.pdf](#)

Izmantotā literatūra

<https://www.chesstech.org/2022/trust-was-yesterday/>

[anti-cheating protection measures in chess: current state of play | springerlink](#)

[fair play policy - chess.com](#)

[fair play rules for online competitions with supervision \(fide.com\)](#)

[ethics & disciplinary code \(fide.com\)](#)

[International fair play committee - what is fair play? \(Fairplayinternational.Org\)](#)

***Paldies par
uzmanību!***

Jautājumi?

